

Arbitraža (izbrano suđenje) u Korčulanskom statutu i statutima istočne obale Jadrana

ALAN UZELAC, MIRELA KREŠIĆ
PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

KORČULA, 26. RUJNA 2014.

KORČULANSKI STATUT

Starija redakcija, gl. XXIX

- ✓ Isto tako određujemo, ako je tko pozvan na sud, osim zbog uvrede ili zločina, pa ne htjedne odgovarati i parničiti se **pred gospodinom knezom i kurijom**, neka svaka stranka imenuje izbrane suce, jedna stranka jednoga ili dvojicu, a druga stranka isto toliko, a jednoga nepristranog koji nije sumnjiv nijednoj strani i koji nije bliži jednog negoli drugoj, neka imenuje knez. Ti izabrani suci neka u roku koji im **odredi gospodin knez** izreknu strankama presudu ili neka ih pomire pod prijetnjom kazne koju im je **gospodin knez prije odredio**. Ako je vrijednost spora veća od jednog perpera, izabrani suci moraju izreći presudu **u prisutnosti gospodina kneza**.

Novija redakcija, gl. XXXII

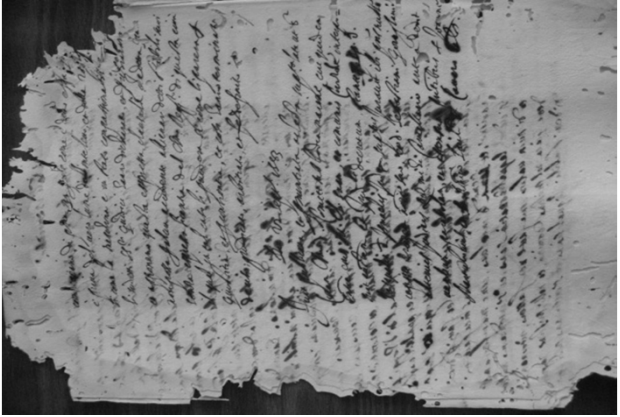
- ✓ Isto tako određujemo, ako je tko pozvan na sud, osim zbog uvrede ili zločina, pa ne htjedne odgovarati i parničiti se **pred kurijom**, neka svaka stranka imenuje izbrane suce, jedna stranka jednoga ili dvojicu, a druga stranka isto toliko i jednoga nepristranog, koji nije sumnjiv nijednoj strani i koji nije bliži jednoj negoli drugoj, neka imenuje knez.
Ti izabrani suci neka u roku koji im **odredi kurija** izreknu strankama presudu ili neka ih pomire pod prijetnjom kazne koju im je **kurija prije odredila**. Ako je vrijednost spora veća od jednog perpera, izabrani suci moraju izreći presudu **u prisutnosti članova kurije**.

✓ Korčulanski statut u prijevodu prof. A. Cvitanića; latinski tekst je priredio J.J. Hanel

✓ nisu korišteni arhivski materijali

✓ posredno se može zaključiti kako su u praksi postojala odstupanja od statutarnih rješenja

Državni arhiv u Zadru (sačuvani spisi teško čitljivi – moljci i vlaga)

SPORAZUM O ARBITRAŽI

- **KS – nema pojedinosti o sadržaju i formi sporazuma**
  - stranke, predmet spora i arbitri
  - razvijena notarska služba – pisani sporazum;
    - ✦ obvezno : TS, VS – pod prijetnjom prisile/globe
    - ✦ ovisno o vrijednosti spora: SS i PaS > 10 libara
  - sporazum je mogao ili morao sadržavati
    - ✦ donošenje pravorijeka u prisutnosti stranaka (SS)
    - ✦ kazne na neispunjenje pravorijeka (VS)
    - ✦ izričito isključenje prava na daljnju pritužbu sudu (PaS)

BROJ ARBITARA

- KS – neparan broj arbitara (3 ili 5) određenih prije početka arbitraže
  - svaka stranka imenuje jednog ili dva;
  - knez imenuje trećeg/petog
    - ✦ osoba prihvatljiva objema stranama
    - ✦ prisutnost javne vlasti u rješavanju privatnopravnih sporova
- drugi statuti:
  - dvojica koje izabiru stranke; ako se ne bi usuglasili u odluci naknadno imenovanje trećeg
  - stranke odlučuju o broju arbitara (pojedinaac ili više njih)

IMENOVANJE ARBITARA

- KS – nema podataka o tome tko je mogao biti imenovan arbitrom; knez je morao imenovati nepristranu osobu
  - nisu mogli biti imenovani gastaldi i kradljivci
  - vjerojatno nisu mogli biti imenovani niti
    - ✦ knez i članovi kurije, komunalni odvjetnici za vrijeme službe
    - ✦ stranci u nekom razdoblju korčulanske povijesti
  - arbitar je vjerojatno bio *bonus vir*; sumještanim, susjed ili rođak
  - pristanak arbitra – ne spominje KS, ali DS i SS izričito spominje prihvaćanje; VS i BS – arbitri su morali položiti prisegu
  - arbitri – posrednici iz usluge – besplatno
    - ✦ osim PaS – naknada ovisno o vrijednosti spora

ROK ZA DONOŠENJE PRAVORIJEKA

- KS – vrijeme postupanja određivao je knez odnosno kurija; nije precizirano
  - radi sprječavanja odugovlačenja postupka
  - ne pridržavanje zadanog roka – kazna
  - slično BS, PuS
  - VS – maksimalna duljina trajanja postupka – 2mj
  - PaS, TS, SS – nema izričitog vremenskog ograničenja, ali se posredno može zaključiti kako se nastojalo spriječiti odugovlačenje postupka

OBJEKTIVNE I SUBJEKTIVNE GRANICE ARBITRABILNOSTI

- KS – zajamčeno pravo na arbitražu; ne navodi se poseban razlog radi kojega je stranka mogla tražiti arbitražu
  - inicijativa: stranka koja je pozvana pred redovan sud, ali se ne želi upustiti u parnicu pred redovnim sudom; protivna stranka također prihvaća arbitražu
  - stranke – osobe koje su mogle biti stranke i u redovnom postupku – poslovna sposobnost se stjecala s 16god neovisno o spolu
  - žena također, iako je njezina poslovna sposobnost bila ograničena vlašću oca, supruga; vjerojatno i stranci
  - sporovi – različiti imovinski predmeti; izričito su isključeni samo kazneni predmeti
  - vjerojatno i sporovi iz obiteljskih odnosa

ARBITRAŽNI POSTUPAK I MJERODAVNA PRAVILA ZA ODLUČIVANJE

- KS – nema podataka o ovlastima arbitara, položaju stranaka, pravilima postupanja
  - vjerojatno su arbitri pri donošenju pravorijeka morali postupati pošteno i savjesno, imajući u vidu statutarne odredbe i običajno pravo
  - BS – prema svojem uvjerenju i savjesti, uz pravila običajnog prava
  - VS – prema savjesti i prosudbi što je pravedno i pošteno
  - DS – pošteno i po čistoj savjesti, i dubrovačkom običaju
  - TS – prema načelima pravičnosti, pravu i činjenicama
  - PuS – u slobodi koju su arbitrima dale stranke
- *ex aequo et bono*
- rješenje prihvatljivo objema stranama, uz poštivanje temelja komunalnog pravnog poretka

DONOŠENJE, IZRICANJE I IZVRŠENJE PRAVORIJEKA

- KS – u prisutnosti stranaka; vjerojatno i komunalnog odvjetnika
  - Knez/kurija – ako je spor vrijednosti veće od 1 perpera
- stranke su bile obvezne poštivati odluku arbitara, priznati pravorijek kao konačan te ga izvršiti
- DS – pravorijek obvezujući i konačan, izdavala se javna isprava
- SS – pravorijek obvezujući; javnobilježnička isprava za sporove vrijednosti veće od 10 libara
- TS – o izvršenju brine knez
- VS – unaprijed ugovorena kazna za slučaj da stranka odbije izvršiti pravorijek

ŽALBA NA ARBITRAŽNI PRAVORIJEK

- KS – ne spominje mogućnost žalbe, ali je vjerojatno nije bilo
- izričita nemogućnost žalbe – npr. TS (...neka bude čvrsto, zaključeno i valjano i nijedna od stranaka ne može uložiti priziv...); slično i VS
- mogućnost žalbe uvjetovana prethodnim plaćanjem kazne – PaS
- moguća žalba - BS

ZAKLJUČAK

SLIČNOSTI

- alternativa za 'redovni' postupak pred sudbenim tijelima komune (knezom i kurijom);
- provodila u predmetima u kojima su se stranke mogle nagoditi (načelno u svim predmetima ne-kaznene naravi);
- arbitražni sud formirao se voljom stranaka (dobrovoljnost izbora arbitraže kao metode rješavanja sporova);
- stranke su utjecale na izbor arbitara te pravo na imenovanje 'svojih' arbitara;
- postupak je trebalo provoditi uz osiguranje jednakog postupanja i procesne ravnoteže, te osiguranje načela saslušanja stranaka;
- rezultirala je u pravilu donošenjem obvezujuće odluke (arbitražnog pravorijeka), koja se po potrebi mogla i prisilno izvršiti

RAZLIKE

- danas, za razliku od nekad, arbitraža manje rješava komunalne sporove, a više značajne trgovačke sporove, koji često imaju međunarodno obilježje
- arbitri danas nisu *boni vires*, već pravnici s dugogodišnjim iskustvom
- arbitraža se redovito provodi prema specificiranom skupu pravničkih pravila, uz upućivanje na pravila određenog pravnog sustava, domaćeg ili inozemnog
- kompleksna profesionalna aktivnost, a ne dio građanske obveze ili etičke obveze prema prijateljima ili rodbini, tako da je redovito provode arbitri čije usluge stranke plaćaju
- arbitražne se odluke danas provode u cijelom svijetu, bez obzira na to gdje su donesene